

חוקת *

התרומה משום דר' פרנץ⁷.

ויל' אז אין דער סוגיא (במס' מגילה)
קומט צו א חידוש סיי אין דעם ענין פון
ס"ת ערום ומטפחת ס"ת, סיי אין דעם
ענין פון תורה ומצות בשייכות צום
אדם, כדלקמן.

ב. וז"ל הגמרא בסיום מס' מגילה:
אמר רבי פרנץ אמר רבי יוחנן כל האוחז
ס"ת ערום נקבר ערום ערום סלקא
דעתך אלא אימא נקבר ערום בלא מצות
בלא מצות סלקא דעתך אלא אמר אביי
נקבר ערום בלא אותה מצוה.

ס'איז מובן ופשוט, ווי פיל מאל
גערעדט⁸, אז אפילו א קס"ד אין גמרא
האט א מקום בשכל, אויך אין שכל
התורה. ווארום עס רעדט זיך דאך וועגן
תנאים ואמוראים וואס כל עסקם איז
געווען אין תורה, איז דאך פשוט אז
אפילו די קס"ד זייערע איז ניט סתם א
סברא וואס האט ניט קיין ארט אין תורה.

נאכמער: רב אשי מסדר הגמרא האט
דאך ניט אריינגעשטעלט אין גמרא
יעדע שקו"ט וקס"ד וואס איז געזאגט
געווארן בבית המדרש⁹ (כאטש אז ס'איז
מובן אז אויך יענע סברות האבן געהאט
אן ארט בשכל התורה און בפרט אין
דער סוגיא וואו זיי זיינען געזאגט גע-
ווארן). איז פון דעם וואס די סברות
וקס"ד האט רב אשי יע אריינגעשטעלט

א. איינער פון די ערטער אין ש"ס
וואו די גמרא איז מדמה און משווה
תורה צו אדם — וואס איז מרומז
בפרשתנו¹⁰, "זאת התורה אדם" — איז
בסיום מס' מגילה.

דער פערגלייך פון תורה לאדם איז
ברביבי ענינים אנהייבנדיג אז אזוי ווי
אדם איז צוזאמענגעשטעלט פון גוף
ונשמה — אזוי איז אויך בתורה¹¹. באדם
איז רמ"ח איברים ושס"ה גידים — אזוי
איז תורה הוראה ברמ"ח מ"ע ושס"ה
מל"ת¹². ועוד.

בפרשתנו ביי "זאת התורה אדם" איז
דער המשך "אדם כי ימות באהל ג'",
עד"ז ווערט דער תוכן פון דעם פאר-
גלייך צווישן תורה און אדם אין מס'
מגילה ארויסגעבראכט בשייכות מיט
מיתה — "אמר רבי פרנץ . . כל האוחז
ס"ת ערום נקבר ערום כו".

נאכמער: כשם ווי בפרשתנו רעדט זיך
ניט נאר בענין המיתה כשלעצמה, נאר
בשייכות צום דין טומאה¹³, עד"ז איז ביי
דעם לימוד הנ"ל, אז מצד דעם וואס
"כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום", האט
מען גוזר געווען טומאה אויף ידים¹⁴, אף
הידיים הבאים מחמת ספר פוסלות את

(*) וסיום מס' מגילה.

(1) י"ט, יד.

(2) ראה זח"ב קיו, ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.

(3) זח"ג קנב, א.

(4) זח"א קע, ב. וראה מכות כג, סע"ב.

(5) ולהעיר דלא המת מטמא אלא חוקה חקקתי
גזרה גזרתי (נתחומא פרשתנו ח (כו). וכנראה זהו
מקורו דהרמב"ם סוף הל' מקואות. וראה ספרי זוטא
שבהערה (7).

(6) שבת יד, סע"א.

(7) ומודגש ביותר עפ"מ"ש ביל"ש פרשתנו (רמז
תשסא. מספרי זוטא עה"פ) נוגע במת טמא ואין מת
עצמו טמא, שהוא ממש כידיים שבאים מחמת הספר,
שאר הספר עצמו טמא.

(8) ראה לקו"ש חט"ז ע' 94. ח"ח ע' 240. וש"נ.

(9) ראה גם הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג קרא סק"א.

„אוחז ס"ת ערום" איך זיין (בעיקר) פאר דער נשמה;

דערפאר זאגט די גמרא „אלא אימא נקבר ערום בלא מצות", וואס דאס איז אן עונש מדה כנגד מדה: דערפאר וואס ער איז אוחז ס"ת ערום, קומט אים אז ער זאל זיין ערום מן המצות, וואס איז אן עונש פאר דער נשמה.

אויף דעם פרעגט די גמרא „ערום בלא מצות סלקא דעתך" — פארוואס זאל מען בא אים צונעמען אלע מצות? אלא אמר אביי נקבר ערום בלא אותה מצוה.

דער פירוש איז אבער ניט גלאטיק. אויב די קשיא אויף דער ערשטער סברא באשטייט אין דעם וואס „נקבר ערום" איז פארבונדן מיטן גוף אליין, און ס'איז ניט קיין עונש פאר דער נשמה וואס מצד איר איז ער געגליכן צו א ס"ת — האט די גמרא געדארפט מעטיק זיין אין דער קשיא דעם ווארט „נקבר" (נקבר ערום סלקא דעתך), וואס איז דעם באשטייט די עיקר שווערקייט. פון המשך הגמרא איז משמע אז די שקו"ט איז דא ניט וועמען מען איז מעניש, צי דעם גוף אדער די נשמה וואס איז געגליכן צו א ס"ת, נאר אין „ערום" — דעם תוכן העונש.

— איז מובן, אז ניט בלויז האבן זיי אן ארט אין שכל והסברה פון תורה, נאר דאס איז מוסיף הבנה והסברה אין דעם לימוד פון דער באשטימטער סוגיא, וי"ל — איך ביז אין דער מסקנת ההלכה¹⁰.

ועפכ"ז דארף מען פארשטיין: וואס זיינען די סברות אין קס"ד אז „נקבר ערום" אדער „ערום בלא מצות" דערפאר וואס אוחז ס"ת ערום?

ג. בפשטות יש לומר, אז „כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום" איז ניט סתם אן עונש, נאר א מסובב פון דער אחיזה. בל' אחר — אן עונש מדה"כ כנגד מדה. אן אדם איז געגליכן צו א ס"ת (ווי די גמרא¹² זאגט „העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרפה") איז בדרך ממילא ווען ער האלט א ס"ת ערום¹³, איז אויך ער (וואס איז געגליכן צו א ס"ת) — „נקבר ערום" כפשוטו, אן לבושים.

די גמרא איז אבער שולל די סברא — „ערום ס"ד", ווייל נקבר ערום (אן לבושים) איז דאך אז עונש (נאר) פארן גוף, אבער דער פארגלייך פון אן אדם צו ס"ת איז דאך (בעיקר) צו דער נשמה¹⁴, ובמילא דארף דער עונש פאר

(10) להעיר מ' עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פ"ח — ושם גם בנדוד.

(11) סוטה ח, ב (במשנה). ושי"נ.

(12) שבת קה, ב. מ"ק כה, א.

(13) כפרשיי, בלא מטפחת סביב ספר תורה. ובפשטות הוצרך לפרש כן שלא נטעה לפרש שאוחז ס"ת כשהוא — אדם — ערום, כדמשמע לכאורה מפשטות לשון הרמב"ם הל' ס"ת פ"ה. ראה שו"ת הרדב"ז ח"ב סתשע"א. שו"ת מהר"ט סקליו. הגהות בני בנימין לרמב"ם שם. ראה פרמ"ג (משכ"ז) אורח ר"ס קמז. ואכ"מ.

(14) כן מפורש בפרשיי מ"ק שם: דתורה קרוי נר. ונשמה נקראת נר.

בכתבות יו, סע"א: נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא. ופרשיי:

נטילתה של תורה ממנו כנתינתה בסיני נטילתה היינו כשמת והלמדו בו. ושמ מדובר בהוצאת מת לקבורה ולא בשעת יציאת נשמה (וראה מ"ק (ושבת) שם בחכם ואדם כשר לאחר יציאת נשמה חייב לקרוע). אבל זהו רק למאן דקרי ותני, כתיב, שאז יל נקבעה התורה בו, עד שנק' „גופן אש" (חגיגה בסופו). משא"כ בשאר כל אדם, אף לפרשיי (שבת שם). אף נשמת ישראל הניטלת דומה לו (לס"ת שנשרף) שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצוה, הרי איז כתיב. וראה טור יו"ד ס"י שמ בשם הרמב"ן ובב"י ובי"ח שם. אבל ראה שטמ"ק כתובות שם (מתלמידי רבינו יונה, רב אחא וריב"א שם). ועצ"ע. ואכ"מ.

בפשטות איז דאס כדי לסיים בטוב, און דערפאר איז ניטא דער סיום בתוס' שבת¹⁹ — מ'קען אבער ניט זאגן אז דאס איז דער גאנצער טעם, ווארום מטעם זה אליין וואלט מען געקענט מסיים זיין בטוב, אבל אחזו במטפחת יש לו שכר מן הקריאה וכיו"ב — ניט אריינברענגען אן ענין נוסף וחידוש, א פוסק און וואס האט לכאורה דא קיין שייכות ניט.

ה. וי"ל נקודת הביאור בכל זה:

די דריי דיעות והסברות אין דעם פירוש פון „נקבר ערום“ זיינען אין דעם גדר פון מטפחת בשייכות לספר תורה, וואס דאס קען מען לערנען אויף כמה אופנים:

א) א מטפחת איז ניט נוגע צו דער ספר תורה עצמה, ס'איז א צוגעקומענע זאך בכדי א מענטש זאל קענען אחזו זיין בס"ת, וואס דאס דארף זיין באופן של כבוד (ניט בדרך בזיון)²⁰.

ב) דאס איז ניט נאר אז מ'זאל קענען אחזו זיין בס"ת, נאר דאס איז נוגע און מוסיף אין כבוד הס"ת מצד עצמה — כבוד ס"ת פאדערט אז זי זאל האבן א מטפחת²¹. בסגנון אחר: דאס איז ניט נאר א דין אין גברא (אחיזת האדם), נאר — א דין אין דער חפצא פון ס"ת²².

(19) שם.

(20) כן י"ל לכאורה לפי פ"ה הביח (א"ח) שם. וראה גם מג"א (שם) שצריך לאחזו בעמודי ס"ת ע"י מטפחת. ומשמע שגם המטפחת סביב הס"ת הוא בגדר זה. וכן משמע לדעת המרדכי שבב"י וכו"ח שם, דה"מ בידים סתם אבל נטל ולא הסיח דעתו לא קפדינו. וצ"ע.

(21) ראה ט"ז א"ח שם: ותו דפי' רש"י כו' ס"ת ערום בלא מטפחת סביב ס"ת הרי דאינו מקפיד רק על מה שדרך להיות על ס"ת כו'.

(22) ועיד' ב' ההסברות בשמירת מקדש, שלא יכנס זר וטמא (רש"י במדבר ג, ו. קרח יח, א) וכיו"ב, או „אין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרין

ד. בנוגע צו דער מסקנת הגמרא „ערום בלא אותה מצוה“ זאגט תוס' פות¹⁵: „י"מ מצות אחיזה וקשה מאי רבנא פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן לכך פירש ריב"א בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, שאם אחז ס"ת ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה, וכן אחזו לגוללו או להגיהו¹⁶, אבל אחזו במטפחת אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד“.

דארף מען פארשטיין:

א) וואס זיינען די סברות פון די צוויי דיעות — צי „בלא אותה מצוה“ מיינט „מצות אחיזה“ [כדעת ה"מ] — און פון דעם וואס רש"י איז גארניט מפרש אויף „בלא אותה מצוה“ איז משמע, אז אויך ער לערנט (כפשטות לשון הגמרא) אז דאס מיינט „מצות אחיזה“¹⁷, אדער מצות קריאה גלילה און הגהה וויבאלד ער האט זיי געטאן באותה שעה¹⁸ (כפירוש הריב"א)?

ב) וואס איז כוונת התוס' בסיום לשונו „אבל אחזו במטפחת אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד“?

(15) ד"ה בלא אותה מצוה.

(16) ועד"ו הוא ברא"ש כאן. תוד"ה בלא, שבת יד, סע"א. תוס' הרא"ש שבת שם (אלא שבכל הניל ליתא הגהה, רק קריאה (לימודי) וגלילה). ובר"ן (ספ"ג דמגילה) ובמאירי כאן כתבו רק בנוגע לגלילה. בתוס' הרא"ש כאן הביא גם ב' הענינים גלילה וקריאה, אלא שמדבריו משמע שהפסיד כל מצות גלילה וקריאה, גם אלו שעשה מקדום כדבעי — ראה מחזיק ברכה (להחידא) א"ח סי' קמז, ס"א. ואכ"מ.

(17) דאס ס"ל כדעת התוס' (בלא מצות קריאה בתורה כו') הרי אי"ז פשטות לשון הגמרא, בלא אותה מצוה, והו"ל לרש"י לפרשו.

(18) ולהעיר ממכתב (כא, ב) אינו השם.

(*) כ"ה בתוס' שבת שם במקום קריאה. ובתוס' הרא"ש שבת שם: אם אווחה כדי לקרות בו אינו מקבל שכר על מה שלמד באותה הפעם.

ערום", אז מ'נעמט צו ביים אדם זיינע לבושים, וועלכע זיינען א באזונדער זאך פון אים, און זיינען (בעיקר) צוליב א צווייטן, אדער אראפנעמען דעם גנאי פון זיין ערום.²⁸

(ב) די צווייטע דעה — נקבר ערום בלא מצות — איז סברתו, אז מטפחת איז פארבונדן מיט דער ספר תורה גופא. און דערפאר איז דער עונש פון אוחז ס'ת ערום — נקבר ערום בלא מצות, ווייל מצות זיינען די „לבושים“ פון (נשמת ה) אדם²⁹ און פון תורה³⁰, און ניט אלס א זייטיקע זאך, נאך וואס איז פארבונדן מיט ענין התורה גופא: תורה איז ענינה — לימוד ההלכות דהמצות, און מצות זיינען די „לבושים“ דורך וועלכע די הלכות התורה ווערן אויסגעפירט בפועל. און עד"ז איז ביי אן אדם הלומד תורה (און איז געגליכן געווארן צו תורה, „זאת התורה אדם כנ"ל“, אז זיינע לבושים (לענין התורה שבו)³¹ זיינען זיינע מצות.³²

[עוד י"ל בזה: צי דאס איז אן ענין שלילי — ס'איז א בזיון ווען אוחז ספר תורה ערום, אדער — אן ענין חיובי, א מטפחת איז מוסיף אין כבוד הס'ת [בכלל].

(ג) דאס איז ניט נאך נוגע צו כבוד הס'ת, נאך ס'איז פארבונדן און קומט³³ פון דער עצם ס'ת וקדושתה³⁴; וע"ד ווי ס'דארפן זיין גלייני ס'ת, עד"ז מצד דער קדושת הספר, דארף זי אויך האבן א מטפחת³⁵, וועלכע ווערט ע"ד גליין הספר, חלק³⁶ ממנו³⁷.

ו. און דאס זיינען די דריי סברות (ודיעות) אין גמרא:

(א) לויט דער דעה ראשונה „נקבר ערום“ — כפשוטו אן לבושים, נעמט מען אן אז די מטפחת איז בלויז א זייטיקע זאך, א לבוש צו דער ס'ת: און דערפאר איז דער עונש פאר „אוחז ס'ת

שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין (מבנים הל' בית הבחירה רפ"ח). וראה בארוכה לקיש ח"ג ע' 56 ואילך.

(23) להעיר מג' אופנים בהסברת גדר תוספת שבת (לקיש חט"ז ע' 233 ואילך, ע"ש).

(24) להעיר מלשון הלבוש שם ר"ס קמו: ומשום קדושת ס'ת צריכים ליוהר בה מאד כו'.

(25) ולהעיר מרמזים הל' אבות הטומאה פ"ט ה"י: ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות מטמאין את הידים. וראה מג"א שם.

(26) דוגמא ללבוש דנעשה חלק (עיקרי) דהמלוכש כמש"נ (איוב י, יא) עור ובשר תלבישני. וגלולה אינה ח"י (חולין נד, א במשנה. שם נה, ב). ולהעיר מחומטא דלבושי מיני ובי (ראה רש"י עקב ח, ד') ולבושים הנפרדים ממש דבניי במדבר גדלו עמהם (פרש"י עקב שם, מפסיקתא דרי"כ פ' ויהי בשלח. דביר פ"ז, יא. ועוד).

(27) להעיר מגדר כתר המלך: בגדי כהונה, בגדי כה"ג.

(*) בביר (פכ"א, ה) „קמצא דלבושי מיני ובי“. ובמחז"ל מקור דפרש"י עקב שם (שבפרנס ההערה) — חלזון.

(28) ולהעיר שר' יוחנן (מארי דשמעתא) קרי למאני מכבדותי (שבת קיג, סע"א. ושי"נ).

(29) וכמאחז"ל: כי תראה ערום וכסיתו (ישעי נח, ז) כיצ' . . וזרורה במצות לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצות (תדבאר פכ"ז). וכדחז"ל ע"ה (בראשית ג, ז) עירומים הם (ביר פ"ט, ו. ועוד).

(30) וכן לגבי הקב"ה (נותן התורה ומצווה המצות): על התורה נאמר (ירמ' כג, כט) הלא כה דברי כאש, שהוא כהו"י אלקיך איז אוכלה הוא (ואתחנן ד, כד), ומצות נק' „חפצי שמים“ (מק"ט, ב).

(31) ראה זח"ב שבהערה 2.

(32) דת"ח. ג' 199, אש"י, משא"כ מצות הן כמו ציפוי של האדם (חגיגה בסופה). וראה תניא פ"ה בהחילוק בין תורה שעיניי נעשה יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו . . להיות לאחדים ממש מכל צד ופנה . . דם ובשר כבשרו, ומצות שהן רק „לבוש“. וראה בכהנ"ל בארוכה לקיש חט"ז ע' 436 ואילך, ושי"נ.

ז. די גמרא³⁶ זאגט: „הקורע . . על מתו (כשבת) אע"פ שמחלל את השבת יצא ידי קריעה". ועפ"ז דארף אויס-קומען בנדו"ד, אז כאטש ווען מאיז אויך א ס"ת ערום טוט מען אן ענין בלתי רצוי — פארלירט מען נישט דורך דעם מצות האחיזה: די עבירה (אין דעם אופן האחיזה) נעמט נישט צו די מצות האחיזה.

און דאס איז די רבנותא (לדעת הי"מ) אין דער דריטער סברא, אז דא איז ער נישט מקיים די מצוה, ווייל מטפחת איז נישט קיין באזונדערע זאך פון ס"ת, נאר ס'איז א חלק פון ס"ת; און דערפאר, ווען מאיז אויך בס"ת ערום בלי מטפחת, פעלט אין דער ספר תורה עצמה (ובמילא — אין מצות אחיזה ס"ת).

תוס' וויל אבער נישט אננעמען דעם פירוש, ווייל לפ"ז וועט אויסקומען, אז לויטן תירוצ פון אביי בייט זיך דער פירוש אין „נקבר ערום": לויט די ערשטע צוויי אופנים איז דאס אן עונש (מ'נעמט ביי אים צו אן ענין (לבושים) וואס ער האט מצד עצמו); און לויט דער מסקנא „ערום בלא אותה מצוה" איז דא א חסרון אין זיין קיום המצוה (ער איז „ערום" פון דער מצוה עצמה);

פון פשטות לשון הגמרא אבער איז משמע, אז לויט אלע דריי דעות איז דער גדר פון „נקבר ערום" דער זעלבער — אן עונש, מ'נעמט ביי אים עפעס צו³⁷.

(36) שבת קה, ב.

(37) וקשיית התוס', מאי רבנותא פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן (ולא הקשו כבפנים) — כי מקשים (גם) לסברת הי"מ. ועוד להעיר מדיק ל' התוס' (בקושייתם), פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן, דמזה מובן שבנוגע להמצוה עצמה יש רבנותא, שלא עשה

(ג) לויט דעם תירוצ פון אביי — „נקבר ערום בלא אותה מצוה" — קומט אויס ווי דער דריטער אופן, אז מטפחת איז נישט קיין באזונדערע זאך וואס ווערט פארבונדן מיט ס"ת, נאר ס'ווערט ע"ד א חלק פון דער ס"ת.

ולדעתו: מען קען נישט זאגן אז דער עונש איז וואס מ'נעמט בא אים צו סתם מצוה, וויבאלד אז מצוה זיינען א באזונדערע זאך (לבושים) פון תורה און פון דעם אדם;

נאר „ערום בלא אותה מצוה" — פון דער מצוה גופא, מטפחת וואס איז א חלק פון דער ס"ת, כדלקמן ס"ז.

[און דערמיט וועט אויך צוקומען א תוס' ביאור אין דער שייכות צווישן מאמר דר' פרנך מיטן מאמר שלאח"ז — „אמר רבי ינאי כ' מוטב תיגלל המטפחת ואל יגלל ספר תורה" (בתוך מטפחת)³⁸] — אז דאס איז נישט נאר ווייל ביידע מימרות רעדן וועגן מטפחת³⁹, נאר דאס איז א המשך בגוף הענין:

לויט דער מסקנא אז מטפחת איז נישט קיין זייטיקער לבוש צו דער ס"ת, און אפילו נישט קיין לבוש וואס ווערט פאר-בונדן מיט דער ס"ת, נאר זי איז א חלק פון דער ס"ת גופא, וואלט מען געקענט זאגן אז ס'איז קיין חילוק נישט צי מאיז גולל די מטפחת ארום דער ס"ת אדער מאיז גולל די ס"ת בתוך המטפחת,

זאגט ר' ינאי אז קיין איסור איז טאקע נישט, ווייל די מטפחת איז בדוגמת גלייני ס"ת וואס זיינען למעלה ולמטה³⁸, אבער עס איז מוטב אז תיגלל המטפחת, ווייל עס איז פארט נישט די עצם התורה].

(33) פרש"י שם.

(34) אבל לפי ה"ח שם „כלומר בלא מטפחת" הוא המשך באותו הענין.

(35) ראה תורה הלוחות (מגילה שם).

(*) משא"כ בתוס' הרא"ש שם „ומאי קמ"ל שאם אינו עושה מצוה שהוא ערום ממנה".

וואס „הוא עבר עבירה“ בשעת די עשי, רירט ניט אן די מצות קריעה.

לדעת הריב"א אבער, האט די מטפחת א שייכות צו דעם כללות ענין הס"ת, אלע פרטי ס"ת זיינען קשורים זה בזה. ובמילא, ווען „אחז ספר תורה ערום“ פעלט אין דער שלימות פון קריאה בתורה⁴⁰, כאטש אז אין מעשה האדם זיינען דאס צוויי באזונדערע פעולות: אחיזה און קריאה.

ט. ע"פ כהנ"ל וועט מען אויך פארשטיין וואס תוס' פירט אויס „אבל אחז במטפחת אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד“:

חז"ל זאגן⁴¹ אז דער פסוק⁴² „אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד“ רעדט וועגן צוויי סוגים אין לומדי תורה — „למיימינין בה אורך ימים“ און „למשמאילים בה עושר וכבוד“. טייטשט רש"י⁴³: מיימינין בה עוסקים לשמה משמאילים שלא לשמה.

פון דעם וואס די גמרא זאגט „למשמאילים בה עושר וכבוד“ איז מובן, אז דאס מיינט ניט אן אופן אין שלא לשמה⁴⁴ אויף וועלכן חז"ל⁴⁵ זאגן „לא זכה נעשית לו סם המות“, נאר אזא שלא לשמה וואס (אויך) דער לימוד ברענגט עושר וכבוד.

דער ביאור בזה: מ'האט שוין גע-רעדט כמה פעמים⁴⁶, אז „שלא לשמה“

דעריבער לערנט ריב"א אז „נקבר ערום בלא אותה מצוה“ מיינט „בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, שאם אחז ס"ת ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה כו" — וואס מצות קריאה האט ער מקיים געווען, נאר מ'איז אים מעניש און מ'נעמט ביי אים צו דעם „שכר מן הקריאה“.

ח. בעומק יותר יש לומר, אז די י"מ און ריב"א זיינען מחולק אויך אין דעם עצם גדר פון מטפחת:

לדעת הי"מ איז מטפחת אן ענין און חלק בלויז פון מציאות הספר תורה, וואס דערפאר איז דאס פארבונדן בלויז מיט מצות האחיזה; דאס האט אבער קיין שייכות ניט צו די מצוות האדם וואס זיינען פארבונדן מיט דעם תוכן ומטרה (ולמדה גו' שימה בפיהם⁴⁷) פון ס"ת (קריאה בתורה וכיו"ב).

און דערפאר קען מען ניט לערנען אז „ערום בלא אותה מצוה“ מיינט די מצוה פון קריאה וואס ער טוט באותה שעה, ווייל די קריאה בתורה האט ניט קיין שייכות צו מטפחת הספר, און דעריבער קען ניט דער איסור פון אחז ס"ת אז א מטפחת אנרירן די מצות הקריאה,

[ע"ד לשון הירושלמי⁴⁸ (אין דעם חילוק פון הקורע בשבת וואס יצא ידי קריעה, און מצה גזולה וואס אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח): תמן גופא עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה — אז דאס

40) להעיר מטושטש אר"ח סר"ס קלט ונ"כ שם, דמצוה לאחוז הס"ת בשעת הקריאה, ע"ש.

41) שבת סג, א.

42) משלי ג, טז.

43) שבת שם ד"ה למשמאיליו בה (בפי' הב').

44) כמו שפי' בחזק"ג שם.

45) יומא עב, ב.

46) ראה לקריש ח"ז ע' 402 ואילך, ושו"נ. וראה גם ס' מאמרי אדה"י הקצרים ע' תקסט.

המצוה כהוג' (כנ"ל בפנים), אלא שמצד המשך הגמ' צ"ל שמדובר כאן בענין של עונש — שכר המצוה, וע"ז מקשים „פשיטא כו“.

38) וילך לא, יט. וראה לעיל ע' 20 ואילך.

39) שבת פ"ג ה"ג. וראה בארוכה שד"ח (מ"ע מ כלל עז סק"א. ושי"נ) כמה פירושים בדברי הירושלמי.

בדוגמא צו א מטפחת ולבוש פון „גוף“
ואמתית הלימוד⁵¹.

און דאס איז תוס' מסיים, אז בשעת
„אחזו במטפחת — און צוזאמען דער-
מיט „וקרא בו“ (ווי תוס' זאגט פריער)
איז — „אורך ימים בימינה בשמאלה
עושר וכבוד“: בשעת מ'האט ביידע
ענינים — סיי „משמאלים בה“ (שלא
לשמה), דער לימוד לידע את המעשה
אשר יעשון וואס איז מרומז אין „אחזו
במטפחת“, און סיי „וקרא בו“ וואס
מיינט די קריאה ולימוד בתורה (לשמה)
לשם התורה — „מיימיניו בה“,

באקומט מען ביידע עניני שכר, סיי
„אורך ימים בימינה“ און סיי „בשמאלה
עושר וכבוד“, כפשוטם למטה מעשרה
טפחים,

ביז — דעם אורך ימים עושר וכבוד
האמיתיים, בביאת משיח צדקנו, במהרה
בימינו ממש.

(משיחות מוצש"ק יו"ד שבט וכ' שבט תש"ל*)

בדקות מיינט ניט נאר א לימוד צוליב א
פני' וואס איז ניט פארבונדן מיט עבודת
ה', נאר אפילו א לימוד לשם המצות —
כדי לידע את המעשה אשר יעשון איז
שלא לשמה⁴⁷, דער לימוד איז ניט לשם
התורה, לימוד התורה עצמה, נאר צוליב
קיום המצות; לשמה בשלימות מיינט —
לימוד התורה לשם (השגת) התורה
עצמה, וע"ד לשון חז"ל⁴⁸: „דרוש וקבל
שכר“ אבער ניט „דרוש“ צוליבין „קבל
שכר“, „יגדיל תורה ויאדיר“⁴⁹.

און דאס איז אויך דער ענין פון
מטפחת של ס"ת (ברוחניות) — וואס
איז, כנ"ל, א חלק אין גוף הס"ת:

דער לימוד כדי לידע את המעשה
אשר יעשון איז מוכרח, ואדרבא —
קודם לכל לימוד בתורה⁵⁰ אבער דאס
איז נאך ניט לימוד התורה מצד עצמה
(נאר צוליב מצות, כנ"ל): לאידך אבער,
איז דאס ניט ווי עשיית המצות וואס
זיינען א באזונדער זאך פון (לימוד
ה)תורה — ס'איז נאר וואס זיי זיינען
„לבושים“ וואס זיינען פארבונדן מיט
תורה (די הלכות התורה ווערן דורכ-
געפירט אין עשיית המצות) — נאר דאס
איז לכתחילה איין זאך מיט תורה: ס'איז
איינער פון די אופנים אין לימוד התורה;
נאר לגבי לימוד התורה לשמה — לשם
התורה עצמה — איז דער לימוד

51) להעיר שכללות ענין התורה — ה"ז לבוש
בתוך לבוש וכו' (תניא פ"ד. ובכ"מ). וכן בנוגע
לאלקות (תניא ספמ"ב. ובכ"מ).

*) שיחה זו נאמרה בקשר לסיום כתיבת ס"ת
לקבלת פני משיח, עש"ק יו"ד שבט חש"ל.

47) ראה תניא ספ"ה (מפעי"ח). וראה פסחים סח,
סעי"ב. ועוד. ואכ"מ.

48) סוטה מד, א. ושי"נ.

49) חולין סו, ב.

50) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ט. ושי"נ.

חוקת ב

.. ונתקרב לצד הר של מואב ..
והרגום" (און דאס מיינט „אשר נטה
לשבת ער ונשען לגבול מואב" — „ההר
נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב").

ווייטער זאגט דער פסוק: „ומשם
בארה" היא הבאר אשר אמר ה' למשה
אסוף את העם ואתנה להם מים". מפרש
רש"י, אז דאס איז א המשך צו (די נסים
פון) דעם פריערדיקן פסוק, און דער
פשט אין דעם פסוק איז: „משם בא
האשד אל הבאר כיצד אמר הקב"ה מי
מודיע לבני הנסים הללו המשל אומר
נתת פת לתינוק הודיע לאמו, לאחר
שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר
ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם
ההרגום וזרועות ואיברים ומוליכתן
סביב המחנה וישראל ראו ואמרו שירה".

ב. דער מקור פון דעם פירוש (אז די
פסוקים זיינען מרמז אויף די נסים הנ"ל)
איז אין נתחומא⁵ און מדרש רבה⁶ על
אתר — זעט מען אבער א שינוי עיקרי
צווישן פרש"י מיטן מדרש אין דעם
תיאור הנס⁷ ווי ס'איז געווען דער
„והרגום".

אין מדרש שטייט, אז א טייל פון די
„אוכלוסין" זיינען אריינגעקומען אין די
מערות (וועלכע זיינען געווען אין די
הרים אויבן) און א טייל פון זיי זיינען
געווען בתוך הנחל; און עס זיינען גע-
ווען צוויי נסים: א) די אוכלוסין אין די
מערות זיינען געהרג'ט געווארן דורך

א. מ'האט שוין גערעדט פיל מאל
וועגן דעם כלל וואס רש"י זאגט בנוגע
זיין פירוש על התורה — „אני לא באתי
אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה
המיישבת דברי המקרא כו"⁸ — אז ווי-
באלד ער איז מיט דער אגדה אויסן צו
מיישב זיין דברי המקרא, דערפאר איז
ער ניט מדקדק צו ברענגען די אגדות
דוקא בלשוני⁹, נאר ער ברענגט זיי
(אפט) אין א לשון שונה, וואס זאל
מתאים זיין צו תוכן פירוש.

א דוגמא בולטט צו דעם געפינען מיר
אין פרש"י אין היינטיקער סדרה:

וועגן דעם מסע וחני¹⁰, ויחנו מעבר
ארנון גו"¹¹ דערציילט תורה: „על כן
יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה
ואת הנחלים ארנון. ואשד הנחלים אשר
נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב". איז
רש"י מפרש, אז דערמיט איז די תורה
מרמז אויף די „נסים גדולים" וועלכע
זיינען געשען אין נחלי ארנון. און ווי
רש"י איז מפרט מיט אן אריכות גדולה,
אז עס זיינען געווען „הרים גבוהים
והנחל עמוק וקצר", און דער דרך אויף
וועלכן אידן האבן געדארפט גיין איז
דורכגעגאנגען אין דעם נחל. האבן זיך
די אמוריים באהאלטן אין די מערות פון
די הרים, זאגנדיק, אז ווען די אידן וועלן
דורכגיין „נהרגם בחצים ואבני בליס-
טראות". אבער דער אויבערשטער האט
געמאכט א נס אז „נודעזע ההר של א"י

(1) פרש"י בראשית ג, ח. ועוד.

(2) ובמכש"כ וק"י שאפילו בלשון הכתוב נוהג כן
(ראה לדוגמא פרש"י יתרו (כ, ח) „שמענו" — וראה
מכות בסופה. ספרי תצא פ' רלג. ועוד).

(3) פרשתנו כא, יג.

(4) שם, יד-טו.

(5) שם, טז.

(6) פרשתנו ב.

(7) במדבר פ"ט, כה.

(8) נוסף על כ"כ שינויים בלשון. — אחדים מהם

נח' לקמן סעיף ד ואילך.